

Kako Tomislav Bracanović podmeće plagiranje: Odgovor na optužbe

Zdravko Radman

Institut za filozofiju, Zagreb

radman@ifzg.hr

Moj bivši student, i sadašnji kolega, Tomislav Bracanović u svom napisu "Kako filozofi plagiraju: 10 primjera iz članka Zdravka Radmana" odlučio se na akciju u kojoj je neviđenom lakoćom, i bez imalo dvojbi, preuzeo na sebe ulogu onoga koji sakuplja dokaze, određuje kriterije i metodologiju za njihovo vrednovanje, podnosi optužnicu, donosi presudu, i vrši egzekuciju tako što odmah poduzima aktivnu kampanju kako bi što prije obznanio rezultat "procesa" što većem broju ljudi. Indikativno je pritom da očito nije imao hrabrosti uputiti svoju "presudu" i meni koji sam predmet njegova napada nego je ona došla do mene službenim putem iz uredništva časopisa *Filozofska istraživanja*. Nisam se želio uključivati u pokrenutu kampanju već svoj odgovor uputiti časopisu *Filozofska istraživanja*, koji je za mene u ovom slučaju jedino mjerodavno mjesto polemike i razjašnjavanja problema. No, nakon objavljivanja Bracanovićeve optužnice i presude na Connectu, prisiljen sam promijeniti svoju prvotnu nakanu te koristim ovaj medij da pojasnim okolnosti i iznesem svoj dio priče.

Ukratko, članak "Does Neuroscience Refute Ethics?" postao mi je dostupan kao 'handout' koji sam dobio na jednom od seminara za mog boravaka na University College London. Učinilo mi se da tekst možda nije izvorni, ali je dobar pregledni članak, da nudi koristan osvrt i da može poslužiti kao sekundarni izvor informacija, i tako sam ga i tretirao. S jedne strane, npr. razlika između utilitarizma i deontološkog pristupa (nije novo, ali uputno je prisjetiti se, što i ja preuzimam); s druge strane, upućuje na neke podatke koji su meni bili novi (npr. članak u časopisu *Nature* koji su objavili Greene i suradnici, a što je za mene onda bio poticaj da vidim o čemu se radi).

Nadalje, točno je da sam se poslužio navedenim tekstom kao radnim materijalom koji mi je bio na raspolaganju i da sam u nekoliko navrata donekle vlastitim riječima prepričao ono što bih inače jednostavnije citirao da sam imao na raspolaganju podatak potreban za ispravno navođenje. Naime, nema ama baš nikakva zdravorazumskog razloga da namjerno prešutim taj izvor, ako inače sve ostale, u ovom i svim drugim slučajevima, citiram korektno (što redovito činim čak i kada je samo jedna riječ u pitanju). Slučaj je htio da to što je do mene došlo kao dio seminarskog radnog materijala postoji, kako sam kasnije doznao, kao članak na Internetu, čiji autor objavljuje pod pseudonimom. Žalim što je ovakav splet okolnosti dao povoda za sumnju da

sam namjerno prešutio izvornik, ali odbijam insinucije o smišljenoj zloporabi tuđih ideja, za što nisam imao nikakva razloga, a još manje potrebe.

Razumno je zapitati se zašto netko inače dosljedno i korektno navodi izvore literature kojom se služi, a onda samo u jednom primjeru to (namjerno?) ne napravi, i to usprkos činjenici što sporni izvor, uzevši u cjelini, ne čini bitno uporište u njegovu članku (jer najviše sam o ovoj temi mogao naučiti od Michaela Gazzaniga i njegove knjige *The Ethical Brain* kao i od Laurencea Tancredia i njegove *Hardwired Behavior: What Neuroscience Reveals about Morality*, koji su korišteni i citirani u mom članku na uobičajeni način). Umjesto tog logičnog pitanja Bracanović radije navodi čitatelja da posumnja u moju "općenitu čestitost" i "originalnost čitavog opusa". Takvom monstruoznom sugestijom on, međutim, uspijeva tek razotkriti krajnju zloćudnost vlastitog motiva.

Kako se fantomski 'Lucretius', očito iz posve određenih razloga, ne može ili ne želi deklarirati, obratio sam se Jeffreyu Tuckeru, osobi odgovornoj za izdavaštvo Instituta Ludwig von Mises, kako bih iskoristio mogućnost da i sam dođem u priliku objasniti kako je došlo do toga da sam koristio dijelove teksta, a da ih nisam citirao (jer o tome se u osnovi jedino i radi; normalno je da se koristimo drugim izvorima, ali je ključno da se to učini na propisani način, što meni iz navedenog razloga nije bilo moguće napraviti). S obzirom na Bracanovićevu vještu manipulaciju nisam zapravo računao da ću od osobe, čiju je izjavu već uspio iskoristiti protiv mene, dobiti odgovor, a još manje sam očekivao da će, uvažavajući moje objašnjenje, on o tome zauzeti stav.

Pa ipak odgovor je stigao brzo i u poruci od 29.10.2007. gosp. Tucker izričito kaže: "**You are referring to an article that was written under a pseudonym, which poses special problems for citation.** It was a brilliant piece, and I very much regretted that the author could not reveal himself because of his own scientific affiliations. (...) But, as I say, **a special problem is created by the pseudonym, which makes the piece difficult to cite in any case.**" (istaknuo Z.R.) Ovakvim jasnim i jednoznačnim očitovanjem onoga kojega je Bracanović sam ustanovio kao arbitra u svom napadu na mene kapitulira njegova strategija i ishitrena presuda o krivotvorenju.

Iako smatram da se propust mogao izbjeći, odlučno odbacujem insinuciju o plagijatu jer je o tome primjereno govoriti kada se dogodi krađa ideja i koncepcija, i to, pretpostavljam, namjerna. Na svu sreću, vlastitih ideja sam imao i imam na pretek, i bojim se da ću tek mali dio toga biti u stanju realizirati za svojega radnog vijeka. Ono čega mi je najmanje manjkalo u mom dosadašnjem radu jesu upravo svježije ideje, novi pristupi i otklon od konvencionalnog.

Da bih potkrijepio rečeno samo ću ukratko podsjetiti na neke aspekte svojeg rada i etape u karijeri. Već je moja disertacija bila sve samo ne standardni

uradak. Bila je to, kako će kasnije istaknuti recenzenti, prva knjiga o filozofiji percepcije u nas. – Nakon toga, predlaganjem projekta o kognitivnoj teoriji metafore na Sveučilištu Konstanz definitivno sam imao "die Nase vorn" (kako su opetovano znali reći moje njemačke kolege) jer sam važnost takvog pristupa prepoznao prije nego li je postao globalna moda. – Nadalje, objavljivanje tematskog bloka o tjelesnom, kojega sam uredio, nije izazvalo u nas gotovo nikakve reakcije jer je to bilo za naše prilike nešto uistinu novo (a mi smo sredina koja se tradicionalno dobro osjeća u tradiciji, a zazire od novoga, i koja će više cijeniti solidnu rutinu nego li svježije poglede). – Kada sam prije više godina pokrenuo projekt o odnosu filozofije i kognitivne znanosti, financiran od MZOS-a, gotovo da nisam imao sugovornika jer je bilo malo interesa za takvo što (danas se situacija promijenila, i drago mi je što je tako). – Također sam vjerovao da estetika ima svoje mjesto u znanosti te sam dosljedno, i uporno, slijedio to svoje uvjerenje i onda kada je mnogima to bilo neuvjerljivo (ili je još uvijek). To nije prepoznato ovdje, ali jest drugdje (među ostalim u Japanu i Sloveniji). – Najnoviji primjer (konferencija o 'pozadinskom znanju' u Dubrovniku) također je pokazao da nisam sklon slijediti ono što su drugi već napravili već da mi je izazovnije promišljati i baviti se problematikom za koju vjerujem da će tek biti prepoznata kao važna.

Zagovarao sam i provodio interdisciplinarna istraživanja u vrijeme kada je to bilo jako nezahvalno, kada je npr. dobar dio naših filozofa bio skeptičan prema postojanju npr. filozofije znanosti, a moj pokušaj senzibiliziranja filozofa za istraživačke rezultate u području neuroznanosti, kao i prepoznavanje potonjeg kao relevantnog za razumijevanje estetskih procesa također je prilično izvan, osobito našeg, standardnog obrasca, a što sve upućuje na to da mi je slijediti rutinu strano (i nezanimljivo).

Kako je Bracanovićeva očita namjera brzopotezno proširiti "proces" tako što bi doveo u pitanje moj znanstveni kredibilitet, bilo bi uputno vidjeti što bi on to sve htio osporiti. Navest ću stoga tek ukratko da sam, koliko mi je poznato, jedini dobitnik Balokovićeve stipendije (Harvard), Humboldtove stipendije (Konstanz, Saarbrücken) i Fulbrightova granta (Berkeley). Mislim da sam u svim tim međunarodnim natjecanjima bio uspješan upravo zahvaljujući vlastitim idejama. Tragovi toga su sigurno i u mojim publikacijama objavljenim u nekim od najprestižnijih časopisa (npr. *Zeitschrift für philosophische Forschung*, *Philosophical Studies*) i nekima od najvećih svjetskih izdavača (Kluwer Academic Publishers, Walter de Gruyter, Suhrkamp, Peter Lang, W. Fink, Haupt, itd.), koji su objavili moje knjige i članke, a prikazi i znanstvene recenzije tih radova postoje na mnogim europskim jezicima, kao i na arapskom i japanskom pa i egzotičnom maori jeziku. Sve to rezultiralo je odgovarajućom citiranošću, a sve se može provjeriti na Googleu ili, samo odabir toga, na mojoj stranici: <http://www.ifzg.hr/zradman/>). Zna li uopće Bracanović što se podrazumijeva pod 'blind reviewing' i kako izgleda 'peer review', kakvi su primjenjivani na moje radove u postupku publiciranja? (S obzirom na to kako je on odredio svoje akademske interese i prioritete sumnjam da će ikada biti u

prilici to i sam iskusiti.)

Po prirodi stvari valja se sada upitati kakav je znanstveni profil ili 'težina' onoga koji izriče ovakve nimalo trivijalne optužbe, i što ga kvalificira da samouvjereno poziva na diskreditaciju starijeg kolege. Takav bi u najmanju ruku trebao iskustvom (ne nužno godinama), vlastitim znanstvenim radom, a po mogućnosti i međunarodnom reputacijom makar približno biti na razini onoga kojega optužuje. Kako to stoji u ovom slučaju?

Umjesto da doprinosi kulturi stvaranja Bracanović se strastveno, već godinama, profesionalno posvetio bavljenju drugima, i to isključivo da bi destruirao. Umjesto vlastita rada više ga zanima razaranje. A kada se toliko mentalnog mara (pretpostavljam i vremena i energije) posveti agiranju 'protiv' onda se manjak mora iskazati u afirmativnom djelovanju. Uistinu, rezultati takvog 'angažmana' porazno se odražavaju na Bracanovićev znanstveni *curriculum* kojega karakteriziraju praznine i neuspjesi: manjak relevantnih publikacija, propali izbor u više znanstveno zvanje, te odbijen prijedlog znanstvenog projekta na prošlom natječaju MZOS-a. Dok god mlađi kolega bude odbijao da se suoči sa stvarnim uzrocima njegova neuspjeha neće niti moći naći pravu terapiju za svoje frustracije, a one će u nedogled generirati nezadovoljstva kojima će kontaminirati sredinu u kojoj djeluje, ali i trovati sebe sama.

U ovom slučaju bjelodano je kompetencija u obrnuto proporcionalnom odnosu prema bahatosti i aroganciji: što je manje prvog više je ovog drugog. Zapanjujuće je (i zastrašujuće) s kojom lakoćom bi mladi kolega osporavao tuđi rad, narušavao autoritet i srozavao renome. No mislim da je odabrao krivu metu i da se u pravilu to vraća kao bumerang.

Ciljajući na mene on bi odmah rušio i institucije, konkretno časopise *Filozofska istraživanja* i *Synthesis philosophica*. Meni će uvijek ostati zagonetno kako to mladi ljudi, bilo individualno ili instrumentalizirani od drugih, uspiju mobilizirati toliko negativne energije da bi bili protiv nečega umjesto da odaberu jedini pravi i učinkoviti put realizacije svoga nauma, a to je da ponude bolju alternativu onome što smatraju da nije dobro. Očito me je u svom ratu protiv pojedinaca i institucije mlađi kolega svrstao na 'protivničku' stranu, a sve to u sklopu okršaja s ljudima s kojima izgleda ima osobni problem. Ja nisam znao da u tome imam ikakvu ulogu; sada sam naučio da mi je od njegove strane dodijeljena.

Iskreno se nadam da će nova generacija kolega, među kojima su i moji bivši studenti, pokazati probuđeni interes za toliko toga novoga što se događa u struci, brzo prilagođavanje i punu otvorenost prema dinamičnom akademskom svijetu, te da će, u idealnom slučaju, svojim idejama, projektima i produktivnošću nadmašiti svoje prethodnike i svoje učitelje. Može li se to očekivati od Bracanovića koji ostaje zarobljenikom svojih opsesija i koji je pokazao da je jedino vrstan u onome što malo koga može impresionirati?